

**ABDUHALILOVA NAFISAXONNING FORTEPIANO SOZINING KELIB
CHIQISHI VA O`RTA TA`LIM MAKTABLARIDAGI O`RNI**

*Andijon viloyati Andijon tumani
52-umumiy o`rta ta`lim maktabi
Musika madaniyati fani o`qituvchisi
Abduhalilova Nafisaxon*

ANNOTATSIYA: *Men Abduhalilova Nafisaxon Abdulaziz qizi. Uzoq yillardan buyon shu sohada faoliyat yuritaman. Shu faoliyatim natijasida, o`quvchilarga fotepiano ijrosidagi tez va oson ijro usullari haqida ham tushunchalar berilgan. Ushbu maqolada men Fortepiano cholg`u asbobining tarixi hamda takomillashuvi haqida yoritilib berishga harakat qildim.*

Kalit so`zi: *Klavisin, tor, mediator, monoxord, harrak, klaviatura, royal, klavitsimbal, chembalo, virdjinhel, diapazoni, quticha.*

**The origin of Fortepiano music by Abduhalilova Nafisakhan and its
place in secondary schools.**

**Andijan district, Andijan region 52nd
General Secondary School Teacher
of musical culture Article written by
Abduhalilova Nafisakhan.**

ANNOTATION: *I am Abduhalilova Nafisakhon Abdulazizovna. I've been working in this field for many years. As a result of this activity, the students were also given insights into the quick and easy methods of playing the fotepiano. In this article, I have tried to shed light on the history and development of the Fortepiano instrument.*

Keyword: *Claviolin, String, Mediator, Monochord, Harrak, Keyboard, Royal, Clavitrimal, Chembalo, Virdjinhel, Range, Box.*

**Происхождение музыки фортепиано Абдулиловой Нафисахан и её
место в средних школах.**

Район Андижан, регион Андижан

52-я общая средняя школа

**Учительница музыкальной культуры Статья,
написана Абдулхалилова Нафисаханом.**

АННОТАЦИЯ: Я Абдухалилова Нафисахан Абдулазизовна. Я работаю в этой сфере уже много лет. В результате этого занятия ученики также получили представления о быстрых и простых методах игры на фортепиано. В этой статье я попытался пролить свет на историю и развитие инструмента фортепиано.

Ключевое слово: Клавиролна, струнная, медиатор, монохорд, харрак, клавишные, роял, клавитримбал, чембалол, вирджинхель, диапазон, королба.

Fortepiano cholg`u asbobining kelib chiqish tarixi juda qadim zamonlarga borib taqaladi. Qadimgi Yunonistonga borib taqaladi. Dastlab monoxord deb nomlangan 1 torli yog`och ustiga tortilgan tor ijrosida insonlar musiqa ovozinil kashf qilishgan. Keyinchalik bu 1 tor 2 tor va undan ham ko`payib brogan. Ovozlar ham turlicha chiqa boshlagan insonlar ovozlar bilan shunday tarzda tanishib keyinchalik takomillashib borgan. Bu torlar qutichaga siljimauidigon harraklar yordamida ovoz sifati yanada yaxshiroq va sifatliroq chiqqani uchun yana bir siljiuidigon harrak ham kashf qilishgan va unda ham ovoz sifati boshqacha bo`lganligi tufayli u orqali ovoz baland pastligi mo`tadillashgan. Vaqtlar o`tib bu chog`u asboblari yanada takomillashib (mediator) bilan bazida esa urib chalinadigon bolg`achalar yordamida ajoyib takrorlanmas tovushlar ijro qilingan. Asrlar o`tib takomillashib bordi. Quti kattalashib to`g`ri burchakli holatga keladi va tor tomonga klaviatura joylashtiriladi. Endi ijtoji klavishni bosib choladigon bo`ldi. Unda qoplangam metal plastinkalar torlarni tiragan holda tovush hosil qila boshlagan. Bu cholg`u asbobi klavikord deb nomlangan. Klavikord cholg`u asbobi XII asrda paydo bo`lib, 5 asr davomida bir qancha davlatlarda uni ustalar har xil kattalikda yasaganlar

va keyinchalik uni diapazoni kattalashib, takomillashib kuchli tovushlar vas hu qatorda kuchsiz tovushlar ham diapason jihatdan kattalashadi. Vaqt o'tib klaviakkordda bir necha klaviatura joylashtirilib uning hajmi ham kattalashadi. Bu hatti harakatlar ovozni kuchayishiga hizmat qila olmadi. XVII asrda Fransiyada pastki oq klaviaturalar qora daraxtdan qora rangda , yuqoridagilari oq rangda bo'lib cholg'uchiga noqulaylik tug'dirgan. Chunki ijrochi klaviaturadagi qora rangda klavishlarni yaxshi ajrata olmasdi. Keyinchalik klaviaturadagi ranglar hozirgidegigek ko'rinishga keltirilgan, ya'ni, oq klavishlar pastga qora klavishlar esa tepaga joylangan. Klavikord bilan bir vaqtda unga o'xshash yana bir klavishli cholg'u asbobi taraqqiy eta boshlaab, u har xil: klavitsimbal, chembalo, virdjinhel klavish kabi nomalar bilan atalar edi. Ohirgisi juda keng tarqalib boshqa har xil ko'rinishdagi shunaqa chog'u asboblarni bir umumiy nom bilan atalishiga olib keladi. Klavikorddan farqli klavisinda torlar har xil uzunlikka bo'gan va o'zgacha shakli ko'rinishli royal cholg'u asbobi ko'rinishiga o'tadi. Takomillashgan klavesin odatda ikkita manuolga ya'ni ikkita klaviatura va pedalga ega bo'lgan. O'zining chegaralariga imkoniyatlariga qaramasdan klavesin yuqori registrda jarangli tembr obertonlarga mos baslar kabi ajoyib sifatlarga ega bo'lgan. XVI asrga kelib milliy maktablarning paydo bo'lishi keyingi avlod kompozitorlariga tayanch bo'lgan an'analarning yaratilishiga olib kelgan. Hozirda fortepianoni juda ko'p turlarini uchratish mumkin ular elektronni variantlarida ham juda samarali qilib ishlangan. Uning har bir ijrosida ovozlarni tabiiy eshitilayaotganga o'xshaydi.

Ilk bor bu asbobni chalish istagidagi o'quvchilarga bu juda oson va juda chiroyli eshitiladi. Lekin ijro qilish qonun qoidalari va juda ko'p mehnatlar ko'p o'quvchilarni bu istakni amalga oshirolmaydigondek his qila boshlaydi. O'rta maktablarda bunday qiziqishlar ko'p lekin bir o'qituvchi o'rtacha hisobda 30 nafar o'quvchiga teng ijro maxoratini o'rgatolmaydi. Shuning uchun ham muhtaram prizdentimiz ta'limga berayotgan e'tiborlari tufayli hozirda maktablarda har bir fan uchun to'garak mashg'ulotlari joriy etilgan. Bu esa o'quvchilarni o'zi yoqtirgan fan bilan ko'proq shug'ullanish ya'ni mukammalroq bilim olishiga keng yo'l ochib beradi. Musiqa madaniyati o'qituvchilari uchun ham ta'lim sifat juda muhim ro'l

o`ynaydi. To`g`ri har bir ishni o`ziga yarasha zaxmati bo`ladi shuning uchun ham izlanishdan, harakatdan charchamanglar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Martinov. I. “Istoriya zapadnoe yevropeyckoy muziki”
- 2.Levik.B. “Muzikalnaya literature zarubejnix stran”
- 3.Uz.wikipedia. Org/wiki/Fortepiano